

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та публічного управління

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту
історії, права та міжнародних відносин

Олександр ЖУКОВ

«29» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО**

Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність D 8 Право
Освітньо-професійна програма Право

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Мова навчання українська

ПОГОДЖЕНО

Голова науково-методичної комісії
НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Світлана МОЦАК

Розробник:

Мирославський С.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права та публічного управління

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права та публічного управління

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри права та публічного управління

Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 7	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
2-й		
Семестр		
4-й		
Лекції		
40 год.		
Практичні, семінарські		
40 год.		
Лабораторні		
–		
Самостійна робота		
126 год.		
Консультації		
4		
Загальна кількість годин – 210		Вид контролю: Екзамен

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право» є формування знань про кримінальне право та умінь щодо кваліфікації кримінальних правопорушень та призначення покарання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право» є сутність кримінального права; основні правові категорії кримінального права, положення кримінального законодавства про кримінальне правопорушення та покарання за його вчинення.

Навчальна дисципліна «Кримінальне право» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми (цикл професійної підготовки).

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою, як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **спеціальних компетентностей**:

СК 2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК 8. Здатність застосовувати принципи та доктрини.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою інтегральної компетентності, а саме: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета*: формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності, що зумовлює необхідність реалізації в правничій діяльності цінностей кримінального права;

- *когнітивно-освітня мета*: набуття та поглиблення знань про сутність кримінальної відповідальності, її форм;

- *професійна мета*: сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, що уміє організовувати свою діяльність виходячи з принципів кримінального права; формувати ціннісні орієнтири здобувачів вищої освіти відповідно до ідеалів верховенства права, дотримання прав і свобод людини, поваги до особистості;

- *виховна мета*: формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення «Кримінального права» доцільно здійснювати після вивчення загальної теорії права та конституційного права. Водночас, бажано вивчати або після опанування, або одночасно з вивченням «Адміністративного права».

3. Результати навчання за дисципліною

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір й інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правовичної термінології.

РН 12. Донести до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 15. Вільно використовувати для правовичної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів
Денна форма навчання

Поточний контроль											Разом	Загальна сума
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	60	100
T 12	T 13	T 14	T 15	T 16	T 17	T 18	T 19	T 20				
Поточний контроль												
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
3	3	3	3	3	3	3	3	3				
Контроль самостійної роботи											15	
1	1	1	1	1	1		1	1	1	1		
	1	1		1	1		1					
Підсумковий контроль (екзамен)											25	

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
3	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує правові закономірності (зв'язки правових явищ); виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і юридичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
2,5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує правові закономірності (зв'язки правових явищ); виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах з юридичної практики Під час заняття продемонстрована ініціативність.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує правові закономірності (зв'язки правових явищ); завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, допускаючи незначні помилки.
1,5	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише визначає правові закономірності (зв'язки правових

	явищ); завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- 60 балів: аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему;

- 15 балів: опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах тощо.

Разом - **75 балів**.

4.2. Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента для підсумкового контролю з дисципліни (екзамен)

Бали	Рівень	Оцінка	Критерії оцінювання
21-25	A	Відмінно	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, творче висвітлення проблем та якісне виконання практичного завдання.
16-20	B	Добре	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення

			проблем та не зовсім якісне виконання практичного завдання.
11-15	C		Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, наведення з певною допомогою викладача адекватних прикладів до теоретичного матеріалу, нетворче висвітлення проблем, виконання практичного завдання з окремими негрубими помилками.
6-10	D	Задовільно	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним виконанням практичного завдання.
1-5	E		Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка містить певні негрубі помилки, відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу та недостатньо якісним і неповним виконанням практичного завдання
0	FX	Незадовільно	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу, за неякісне виконання практичного завдання.

Результат підсумкового контролю (екзамен) оцінюється максимум в 25 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно

60 – 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для підсумкового контролю:

1. Поняття та система кримінального права України.
2. Завдання та функції кримінального права.
3. Зворотна дія закону України про кримінальну відповідальність.
4. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки.
5. Класифікація кримінальних правопорушень.
6. Поняття складу кримінального правопорушення, його ознаки та елементи.
7. Поняття кримінально-правової кваліфікації.

8. Поняття та види об'єкта кримінального правопорушення.
9. Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
10. Поняття та види суб'єкта кримінального правопорушення.
11. Осудність, неосудність, обмежена осудність: поняття та критерії.
12. Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.
13. Форми вини. Поняття змішаної форми вини.
14. Поняття та види помилки у кримінальному праві.
15. Поняття та види стадій кримінального правопорушення.
16. Стадії вчинення кримінального правопорушення.
17. Поняття та ознаки співучасті. Підстави та межі відповідальності співучасників.
18. Види співучасників.
19. Форми співучасті. Екссес виконавця.
20. Поняття триваючого та продовжуваного кримінального правопорушення.
21. Поняття та види множинності кримінального правопорушення.
22. Поняття та види сукупності кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України.
23. Система покарань: поняття, ознаки. Класифікація покарань.
24. Загальні засади призначення покарання. Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання.
25. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень та за сукупністю вироків.
26. Поняття та види примусових заходів медичного характеру.
27. Поняття «вбивство» та його види.
28. Умисне вбивство за обтяжуючих обставин.
29. Умисне вбивство за пом'якшуючих обставин.
30. Вбивство через необережність: кримінально-правовий аналіз складу кримінального правопорушення.
31. Відмінність умисного вбивства від умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.
32. Кримінально-правова характеристика тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК України).
33. Умисне середньої тяжкості та легке тілесне ушкодження. Відмежування цих кримінальних правопорушень.
34. Кримінально-правова характеристика торгівлі людьми або іншою незаконною угодою щодо людини» (ст. 149 КК України).
35. Кримінально-правова характеристика зґвалтування (ст. 152 КК України).
36. Кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти власності.
37. Крадіжка. Аналіз складу кримінального правопорушення (ст. 185 КК України).

38. Розбій (ст.187 КК України): кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення.

39. Відмежування крадіжки від грабежу. Розмежування розбою та грабежу.

40. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

41. Загальна характеристика кримінальних правопорушень проти довкілля.

42. Кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення «Бандитизм» (ст.257 КК України).

43. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами» (ст.286 КК України): кримінально-правова характеристика складу кримінального правопорушення.

44. Хуліганство та його види. Особливості кваліфікації цього кримінального правопорушення.

45. Загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення.

46. Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг.

47. Зловживання владою або службовим становищем..

48. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

49. Кримінальні правопорушення проти правосуддя: загальна характеристика.

50. Поняття та система кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право» складається з одного модулю, в якому розкривається зміст кримінальної відповідальності, поняття кримінального правопорушення та покарання за його вчинення, а також засади кваліфікації кримінальних правопорушень.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Вступ до кримінального права.

Кримінальне право як галузь права. Ознаки кримінального права. Соціальна обумовленість кримінального права. Завдання кримінального права. Принципи кримінального права: загальні та галузеві.

Кримінальне право в системі права України. Кримінальне право і суміжні галузі права (кримінальний процес, кримінально-виконавче право, адміністративне право).

Система кримінального права, Загальна і Особлива частина. Поняття і система загальної частини.

Наука кримінального права. Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки і значення. Закон про кримінальну відповідальність як єдине джерело кримінального права.

Проект нового КК України: передумови прийняття та основні положення.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Зворотна дія закону України про кримінальну відповідальність. Види законів України про кримінальну відповідальність, які мають зворотню дію і не мають зворотної дії. Поняття більш м'якого (більш суворого) закону про кримінальну відповідальність. Чинність проміжного закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону України про кримінальну відповідальність у просторі. Екстрадиція. Місце вчинення різних видів злочинів. Територіальний принцип. Принцип громадянства. Реальний принцип. Універсальний принцип. Умови застосування видачі або передачі злочинця.

Тема 2. Вчення про кримінально протиправне діяння.

Соціальна природа кримінального правопорушення. Історична рестроспектива мінливості поняття кримінального правопорушення. Криміналізація і декриміналізація суспільно-небезпечних діянь.

Визначення поняття кримінального правопорушення: формальне, матеріальне, формально-матеріальне, їх суть. Поняття злочину в чинному КК України.

Ознаки кримінального правопорушення. Суспільна небезпека як матеріальна ознака злочину. Значення суспільної небезпеки. Протиправність як формальна ознака злочину. Співвідношення суспільної небезпеки і протиправності. Винність як ознака злочину: зміст та значення. Караність як невід'ємна ознака злочину. Органічна єдність ознак злочину.

Малозначність діяння та її кримінально-правове значення. Кримінальні проступки. Відмінність кримінального правопорушення від інших правопорушень.

Класифікація кримінального правопорушення за ступенем тяжкості та її кримінально-правове значення. Критерії класифікації кримінального правопорушення.

Тема 3. Склад кримінального правопорушення

Поняття складу кримінального правопорушення і його значення. Елементи складу кримінального правопорушення та їх зміст. Об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, та суб'єктивна сторона як елементи складу

кримінального правопорушення, їх ознаки. Обов'язкові та факультативні ознаки складу кримінального правопорушення.

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Значення об'єкта кримінального правопорушення в структурі елементів його складу для характеристики суспільної небезпеки злочину і його кваліфікації.

Класифікація (види) об'єкта кримінального правопорушення «за вертикаллю». Види об'єкта кримінального правопорушення «за горизонталлю».

Предмет кримінального правопорушення та його місце в складі об'єкта злочину.

Поняття об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Ознаки складу кримінального правопорушення, які характеризують об'єктивну сторону: обов'язкові і факультативні. Значення об'єктивної сторони для оцінки суспільної небезпеки, кваліфікації кримінального правопорушення, відокремлення одного складу кримінального правопорушення від іншого.

Суспільно небезпечне діяння. Суспільно небезпечні наслідки. Причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням та наслідками.

Поняття суб'єкта кримінального правопорушення в кримінальному праві. Загальний і спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення в кримінальному праві. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта кримінального правопорушення. Поняття неосудності за кримінальним правом. Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний (психологічний). Обмежена осудність.

Поняття суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення та її значення. Ознаки суб'єктивної сторони: обов'язкові та факультативні.

Поняття вини і її значення. Форми вини. Умисел і його види. Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення.

Необережність і її види. Злочинна самовпевненість. Злочинна недбалість. Змішана (подвійна, складна) форма вини.

Тема 4. Стадії вчинення кримінального правопорушення.

Поняття та види стадій вчинення кримінального правопорушення.

Готування до кримінального правопорушення, його поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види готування до кримінального правопорушення. Відмежування готування до кримінального правопорушення від виявлення наміру вчинити злочин. Кваліфікація готування до кримінального правопорушення.

Замах на кримінальне правопорушення, його поняття, об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Види замаху на кримінальне правопорушення: закінчений та незакінчений замах на кримінальне правопорушення, замах на непридатний об'єкт та замах непридатними засобами. Відмежування замаху від готування до кримінального правопорушення. Кваліфікація замаху на кримінальне правопорушення.

Закінчене кримінальне правопорушення. Поняття закінченого кримінального правопорушення. Особливості визначення моменту закінчення окремих складів кримінальних правопорушень.

Добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення. Поняття та ознаки добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця. Відмежування добровільної відмови від дійового каяття. Кримінально-правові наслідки добровільної відмови від доведення кримінального правопорушення до кінця.

Тема 5. Співучасть у кримінальному правопорушенні.

Поняття і значення співучасті у кримінальному правопорушенні, її об'єктивні і суб'єктивні ознаки. Відмежування співучасті від причетності до кримінального правопорушення.

Суб'єктивні ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні. Спільність умислу співучасників.

Особливості інтелектуального моменту умислу співучасників. Вольовий момент умислу співучасників. Відмежування умислу від "необережного спричинення".

Види співучасників кримінального правопорушення та їх визначення в КК України.

Виконавець (співвиконавець) злочину. Організатор кримінального правопорушення. Підбурювач до вчинення кримінального правопорушення. Способи підбурювання до кримінального правопорушення. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки підбурювання Пособник кримінального правопорушення.

Причетність до кримінального правопорушення. Види причетності: переховування, недонесення, потурання. Відповідальність за причетність до кримінального правопорушення.

Форми співучасті у кримінальному правопорушенні. Вчинення кримінального правопорушення групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, злочинною організацією.

Екссес виконавця. Види екссесу виконавця. Кваліфікація дій співучасників при екссесі.

Тема 6. Множинність кримінальних правопорушень.

Поняття множинності кримінальних правопорушень. Спеціальна та юридична характеристика множинності кримінальних правопорушень, її значення.

Одиничний злочин як структурний елемент множинності кримінальних правопорушень. Види одиничних кримінальних правопорушень: прості та ускладнені одиничні кримінальні правопорушення (триваючі, продовжувані).

Повторність кримінальних правопорушень та її ознаки. Поняття та ознаки повторності кримінальних правопорушень. Сукупність кримінальних правопорушень. Поняття та ознаки сукупності кримінальних правопорушень. Види сукупності кримінальних правопорушень: ідеальна та реальна сукупність. Особливості кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень.

Рецидив кримінальних правопорушень. Поняття та ознаки рецидиву кримінальних правопорушень. Відмінність рецидиву кримінальних правопорушень від повторності кримінальних правопорушень. Види рецидиву кримінальних правопорушень. Кримінально-правове значення рецидиву кримінальних правопорушень. Особливості кваліфікації рецидиву кримінальних правопорушень.

Тема 7. Покарання.

Поняття та ознаки покарання за кримінальним правом. Відмінність від інших заходів державно-правового та громадського впливу.

Кара як ознака покарання. Елементи кари. Соціальна природа покарання. Мета покарання. Питання про мету покарання в історії кримінального законодавства України та в науці кримінального права. виправлення засуджених як мета покарання. Загальне та спеціальне попередження. Питання про відновлення соціальної справедливості як мету покарання.

Система та види покарань. Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним правом. Система покарань в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Проблеми удосконалення системи покарань.

Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання; безстрокові, строкові, та не пов'язані з встановленням строків: загальні та спеціальні. Покарання, які пов'язані з виправно-трудоим впливом на засудженого.

Тема 8. Покарання, не пов'язані з місцями несвободи

Штраф як вид покарання. Поняття штрафу, його розміри та порядок призначення як основного та додаткового покарання. Заміна штрафу іншими видами покарань. Наслідки злісного ухилення від сплати штрафу.

Позбавлення військових, спеціальних звань, рангу або кваліфікаційного класу за кримінальним правом. Підстави та порядок призначення додаткового покарання у вигляді позбавлення військового та спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вид покарання. Підстави, порядок та строки призначення цього виду покарання. Порядок призначення позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання. Обчислення строків виконання цього виду покарання за умов приєднання його як додаткової міри до різних видів основних покарань. Наслідки ухилення від виконання цього виду покарання.

Громадські роботи. Поняття та зміст громадських робіт. Строки і порядок їх застосування. Наслідки злісного ухилення від відбуття громадських робіт. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Виправні роботи без позбавлення волі як вид покарання. Зміст цього виду покарання, його строки та види. Підстави та порядок зарахування до трудового стажу засудженого строку відбутих ним виправних робіт. Умови заміни

виправних робіт без позбавлення волі іншими видами покарань. Наслідки ухилення засудженого від відбування виправних робіт.

Службове обмеження для військовослужбовців. Умови та підстави застосування та скасування. Грошове стягнення як компонент даного виду покарання та його розміри. Вплив службового обмеження на підвищення у посаді, військовому званні та на строк вислуги років для присвоєння чергового військового звання.

Конфіскація майна як вид покарання. Ст. 41 Конституції України про конфіскацію майна. Поняття, сутність конфіскації майна, її види. Підстави та порядок призначення конфіскації майна. Майно, яке не підлягає конфіскації. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації.

Тема 9. Покарання, пов'язані з місцями несвободи.

Пробачійний нагляд як кримінальне покарання.

Обмеження волі. Поняття, зміст і умови застосування обмеження волі. Строки і порядок застосування обмеження волі. Наслідки злісного ухилення від відбування покарання у вигляді обмеження волі. Особи, яким цей вид покарання не може бути призначений.

Направлення військовослужбовців, які вчинили злочин, в дисциплінарний батальйон. Підстави, порядок та строки призначення цих видів покарань. Особи, які не можуть бути направлені до дисциплінарного батальйону.

Позбавлення волі в історії кримінального права і за чинним кримінальним законодавством України. Поняття, види та строки позбавлення волі. Проблема тривалих та коротких строків позбавлення волі.

Довічне позбавлення волі. Поняття та зміст довічного позбавлення волі. Категорія осіб, до яких не може бути призначене це покарання.

Тема 10. Призначення покарання.

Загальні правила призначення покарання за кримінальним правом України. Призначення покарання в межах, встановлених статтею (санкцією статті) закону, яка передбачає відповідальність за вчинений злочин.

Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, що пом'якшують відповідальність. Види пом'якшуючих та обтяжуючих відповідальність обставин. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.

Підстави та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Призначення покарання нижче від найнижчої межі, передбаченої законом за даний злочин. Перехід до іншого, більш м'якого виду покарання. Особливості застосування норми про призначення більш м'якого покарання до додаткових покарань.

Призначення покарання при вчиненні кількох кримінальних правопорушень - за сукупністю кримінальних правопорушень. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

Призначення покарання за кількома вироками - за сукупністю вироків.
Правила призначення покарання за сукупністю вироків.

Тема 11. Теоретичні основи кримінально-правової кваліфікації. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.

Поняття Особливої частини кримінального права та її значення. Система Особливої частини кримінального права. Основні різновиди норм Особливої частини КК України.

Поняття та види кримінально-правової кваліфікації. Підстави кримінально-правової кваліфікації. Кваліфікація кримінальних правопорушень з урахуванням стадій їх вчинення.

Вбивство: поняття, кримінально-правовий аналіз і класифікація. Вбивство при обтяжуючих обставинах. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів необхідних для затримання злочинця.

Тілесні ушкодження: поняття, види, характерні об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Домашнє насильство.

Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини: погроза вбивством: поняття, суб'єктивні та об'єктивні ознаки, побої, мордування та їх відмежування від катування.

Незаконне проведення абортів: поняття, суб'єктивні та об'єктивні ознаки. Залишення в небезпеці та його відмежування від ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним чи фармацевтичним працівником.

Тема 12. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Поняття, загальна характеристика і види кримінальних правопорушень проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

Кримінальні правопорушення проти виборчих прав. Кримінальні правопорушення проти недоторканості житла громадян. Інформація, незаконні діяння щодо якої може утворювати окремі склади злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина. Кримінальні правопорушення к сфері грубого порушення законодавства про працю. Предмет у складі порушення авторського права й суміжних прав.

Поняття і загальна характеристика кримінальних правопорушень проти волі, честі і гідності особи. Кримінально-правовий аналіз юридичних складів кримінальних правопорушень проти волі, честі та гідності особи: незаконне позбавлення волі або викрадення людини, захоплення заручників, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини.

Тема 13. Кримінальні правопорушення проти власності.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень проти власності.

Крадіжка: поняття, об'єктивні, суб'єктивні ознаки, кваліфіковані та особливо кваліфіковані види. Кримінально-правовий аналіз грабежу. Розбій: поняття, ознаки, кваліфіковані види та особливості відмежування розбою від крадіжки та грабежу.

Характеристика вимагання та відмежування вимагання від насильницького грабежу і розбою.

Шахрайство: поняття, ознаки, кваліфіковані та особливо кваліфіковані види. Кримінально-правовий аналіз шахрайства та його відмежування від крадіжки, а також привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Умисне знищення або пошкодження майна: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Тема 14. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності.

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) та його відмежування від ухилення від сплати внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Контрабанда, як злочин проти встановленого порядку переміщення предметів через митний кордон.

Кримінально-правовий аналіз легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом.

Тема 15. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та громадського порядку.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з діяльністю злочинних організацій: створення злочинної організації, бандитизм, терористичний акт, поняття воєнізованого та збройного формування, відмінність між ними.

Фінансування тероризму.

Кримінальні правопорушення, що порушують правила поведінки з предметами, які становлять підвищену суспільну небезпеку: викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем, незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами;

Поняття і види кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

Кримінальні правопорушення проти громадського порядку: групове порушення громадського порядку, масові заворушення, хуліганство.

Тема 16. Кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

Кримінальні правопорушення проти здоров'я населення. Поняття наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів, їх місце у складах відповідних злочинів.

Кримінальні правопорушення, предметом яких є наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори.

Тема 17. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Поняття та загальна характеристика кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг.

Поняття службової особи та представника влади. Види кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності: зловживання владою або службовим становищем, перевищення влади або службових повноважень, службове підроблення, службова недбалість.

Прийняття пропозиції, обіцянка або одержання неправомірної вигоди службовою особою: поняття та характеристика. Декларування недостовірної інформації. Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.

Види кримінальних правопорушень у сфері професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Зловживання повноваженнями лселбами, які надають публічні послуги. Підкуп особи, яка надає публічні послуги.

Тема 18. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

Кримінальні правопорушення проти правосуддя. Завідомі незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Порушення права на захист. Завідомо неправдиве показання.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарання. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти.

Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя та посягання на життя захисника або представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною із наданням правової допомоги.

Тема 19. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.

Поняття, загальна характеристика та види кримінальних правопорушень проти основ національної безпеки України.

Державна зрада, поняття та особливості окремих її форм. Колабораційна діяльність. Посягання на державного чи громадського діяча: характеристика юридичного складу злочину.

Диверсія. Шпигунство: об'єктивні, суб'єктивні ознаки та особливості звільнення від кримінальної відповідальності.

Інші кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки (ст.ст. 109-110 КК). Особливості підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності за окремі злочини проти основ національної безпеки України.

Тема 20. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Кримінальні правопорушення проти миру. Пропаганда війни. Планування, підготовка, розв'язання та ведення агресивної війни.

Воєнні злочини.

Кримінальні правопорушення проти безпеки людства. Застосування зброї масового знищення. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Геноцид.

Кримінальні правопорушення проти міжнародного правопорядку. Кримінальні правопорушення проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Піратство.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Вступ до кримінального права.	12	2	2		8
Тема 2. Вчення про кримінально протиправне діяння.	10	2	2		6
Тема 3. Склад кримінального правопорушення	14	2	2		10
Тема 4. Стадії вчинення кримінального правопорушення	8	2	2		6
Тема 5. Співучасть у кримінальному правопорушенні.	10	2	2		6
Тема 6. Множинність кримінальних правопорушень.	10	2	2		6
Тема 7. Покарання	12	2	2		8
Тема 8. Покарання, не пов'язані з місцями несвободи	10	2	2		6

Тема 9. Покарання, пов'язані з місцями несвободи	12	2	2		8
Тема 10. Призначення покарання	10	2	2		6
Тема 11. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.	12	2	2		8
Тема 12. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.	12	2	2		6
Тема 13. Кримінальні правопорушення проти власності.	10	2	2		6
Тема 14. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.	10	2	2		6
Тема 15. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та громадського порядку.	10	2	2		6
Тема 16. Кримінальні правопорушення проти здоров'я населення	8	2	2		4
Тема 17. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.	12	2	2		8
Тема 18. Кримінальні правопорушення проти правосуддя	8	2	2		4
Тема 19. Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.	8	2	2		4
Тема 20. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.	8	2	2		4
Усього годин	210	40	40	4	126

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до кримінального права.	2
2	Вчення про кримінально протиправне діяння.	2

3	Склад кримінального правопорушення	2
4	Стадії вчинення кримінального правопорушення	2
5	Співучасть у кримінальному правопорушенні	2
6	Множинність кримінальних правопорушень	2
7	Покарання	2
8	Покарання, не пов'язані з місцями несвободи	2
9	Покарання, пов'язані з місцями несвободи	2
10	Призначення покарання	2
11	Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи.	2
12	Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.	2
13	Кримінальні правопорушення проти власності	2
14	Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.	2
15	Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки та громадського порядку.	2
16	Кримінальні правопорушення проти здоров'я населення	2
17	Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.	2
18	Кримінальні правопорушення проти правосуддя	2
19	Кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України.	2
20	Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.	2
Разом		40

8. Рекомендовані джерела інформації

Нормативна база

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 4 листопада 1950 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

4. Римський Статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 року.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

5. Конституція України від 28.06.96 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Про практику застосування примусових заходів медичного характеру та примусового лікування”: постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. № 7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05#Text>
8. Про практику застосування судами законодавства у справах про злочини неповнолітніх: постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va005700-04#Text>
9. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки”: постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10#Text>
10. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 12. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>
11. Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.10.2003 р. № 16. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016700-03#Text>
12. Про практику призначення судами кримінального покарання: постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>
13. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об’єднаннями. Постанова Пленуму Верховного Суду від 23.12.2005 р. № 13. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text>
14. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006. № 2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06#Text>
15. Про судову практику у справах про необхідну оборону: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02#Text>
16. Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м’яким: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 2. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02#Text>

Основна література.

1. Tarnacka A. Criminology versus criminal law - selected theoretical and practical aspect. Scientific Journal of Bielsko-Biala School of Finance and Law. 2020. Volume 24, No 3. DOI: 10.19192/wsfp.sj3.2020.6
2. Williams G. What is Fundamental in Criminal Law? Criminal Justice Ethics/ 2022. №41(3). P. 278–290. <https://doi.org/10.1080/0731129X.2022.2144059>
3. Williams Garrath. Taking Responsibility for Negligence and Non-Negligence. Criminal Law and Philosophy. 2020. Vol. 14. no. 1. P. 113–34.
4. Zalewski W. Contrology and Criminal Law: Genesis, Current State, Perspectives. Studia Iuridica Lublinensia. 2021. Vol 30. No 2. P. 381-397.
5. Вереша Р. В. Кримінальне право України на сучасному етапі. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Алерта, 2022. 612 с.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 428 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, В. І. Борисова. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
8. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Литвинова. Харків : Право, 2020. 656 с.
9. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / О. В. Попович. Чернівці : ЧЮІ НУ «Одеська юридична академія», 2022. 319 с.
10. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник /за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.
11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. І. М. Копотуна. Київ : КНТ, 2023. 932 с.
12. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., перероб. і допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с.
13. Тютюгін В.І., Рубашенко М.А. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частина). Харків: Право, 2023. 352 с.

Допоміжна література.

1. Андрушко А. А. Теоретико-прикладні засади запобігання та протидії злочинам проти волі, честі та гідності особи : монографія. Київ : Ваіте, 2020. 560 с.
2. Антипов В.І. Кримінальний кодекс України в контексті міжнародного права та практики Європейського суду з прав людини: правові норми, судова практика, науково-практичний коментар. Харків: Право, 2019. 1200 с.
3. Бабаніна В. В. Механізм створення та реалізації кримінального законодавства України: монографія. Київ, ФОП Маслаков, 2019. 512 с.
4. Бандурка О.М. Проект нового Кримінального кодексу України: критичний погляд. Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі. Міждисциплінарна панорама. Вінниця, 2024. С.29-34.

5. Бельський Ю. А., Воробей П. А., Савченко А. В., Колб О. Г. Кримінальна відповідальність за несанкціоноване втручання в роботу ЕОМ: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019 р. 263 с.
6. Гловюк І. Алгоритмізація дослідження вироків за ст. 438 КК України. СБУ в умовах війни в Україні: сучасні реалії та інноваційні стратегії забезпечення національної безпеки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції 4-5 липня 2024 року. Київ : Алерта, 2024. С. 215-219.
7. Злочини проти основ національної безпеки України: кримінально-правова кваліфікація в умовах війни. Науково-практичний коментар. За заг. ред. А.О.Наумюка. К.: Алерта, 2024. 378 с.
8. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу : монографія / Р.А. Каторкін ; ред. В.В. Шаблюстий. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 268 с.
9. Кримінальна відповідальність за незаконний обіг зброї / кол. авт.; ред. С.А. Шалгунова. Дніпро : ДДУВС, 2020. 364 с.
10. Кримінально-правова політика у сфері регулювання заходів безпеки : монографія / П. Л. Фріс, В. В. Шпіляревич. Харків : Право, 2020. 328 с.
11. Лаврьонов Р.П. Сучасна проблематика кримінального права та ключові ознаки військового злочину. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С.294-301.
12. Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. За заг. ред. Ю.В. Бауліна, М.І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ. 2024. 494 с.
13. Письменський Є.С. Кримінально-правові проблеми протидії колабораційній діяльності. Монографія. К.: Алерта, 2024. 488 с.
14. Щербак С.В., Козодав М.Ю. Евтаназія у кримінально-правовій науці. *Публічне і приватне право*. 2021. № 4. С.140-145.
15. Щербак С., Мамалига В. Гуманізм у кримінальному праві України: історико-правові аспекти. *Консенсус*. 2022. № 3. С.36-46.
16. Щербак С.В., Мирославський С.В. Домашнє насильство у кримінальному праві України: окремі аспекти. *Електронний юридичний журнал*. 2021. № 1. С.256-259.
17. Щербак С.В., Мирославський С.В. Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством: питання теорії та практики. *Держава і регіони*. 2021. № 2. С.42-46.
18. Щербак С.В. Воєнні злочини в міжнародному кримінальному та гуманітарному праві й у кримінальному праві України: теоретико-практичний аспект. *Вісник ХНУВС*. 2023. № 3 (102). С.227-238.
19. Ус О.В. Теоретичні та прикладні проблеми кваліфікації в кримінальному праві України : монографія. Харків : Право, 2020. 704 с.

9. Інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси.

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України.
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України).
4. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України.
5. http://www.golos.com.ua/edition_archive - Газета «Голос України».
6. <http://revestr.court.gov.ua> - Єдиний державний реєстр судових рішень.
7. <https://so.supreme.court.gov.ua/> - Електронний журнал «Європейський суд з прав людини: судова практика».
8. <https://pravoua.com.ua/uk> - Юридичний журнал «Право України».